

Budowniczo wie niepodległej. Kręte drogi do wolności

Autor: Piotr Ulatowski

Etap kształcenia:

klasy VII–VIII szkoły podstawowej oraz szkoły ponadpodstawowe

Czas potrzebny do przeprowadzenia zajęć:

90 min

Dodatkowe materiały:

smartfony

Postacie, których dotyczy lekcja:

• Ignacy Daszyński

/ Link do portretu filmowego:

www.niepodlegla.gov.pl/o-niepodleglej/ignacy-daszyński-filmowy-portret-ojca-niepodległości

• Ignacy Jan Paderewski

/ Link do portretu filmowego:

www.niepodlegla.gov.pl/o-niepodleglej/ignacy-jan-paderewski-portret-filmowy-ojca-niepodleglej/

• Roman Dmowski

/ Link do portretu filmowego:

www.niepodlegla.gov.pl/o-niepodleglej/roman-dmowski-portret-filmowy-ojca-niepodleglej/

• Józef Piłsudski

/ Link do portretu filmowego:

www.niepodlegla.gov.pl/o-niepodleglej/portret-filmowy-10-listopada-1918-jozef-pilsudski-w-warszawie/

Przed lekcją:

Zajęcia mają formę lekcji odwróconej. Dlatego tydzień wcześniej podzielić młodzież na cztery grupy i każdej z nich przydzielić jedną z wymienionych wyżej postaci.

Grupy wybierają swoich liderów – osoby, które wcielią się w przydzieloną zespołowi postać. Uczniowie i uczennice oglądają film o swoim bohaterze dostępny na portalu www.niepodlegla.gov.pl, a także czytają o nim informacje z załączników nr 1–4 i z innych źródeł – podręcznika, Internetu itd. Warto, aby obejrżeli materiał „Jaka Polska? Rozmowy ojców niepodległości”. Na tej podstawie grupy przygotowują swoich reprezentantów do udziału w talk-show, w którym liderzy wcielią się w budowniczych niepodległej Polski.

Dodatkowo wybierz dwie osoby do prowadzenia spotkania. Przekaż im załącznik nr 5, dzięki któremu przygotują się do roli.

Przebieg lekcji:

1. Wprowadzenie

Zarysuj tło odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 r. Zwróć szczególną uwagę na czterech bohaterów zajęć – ich drogę polityczną i charakter środowisk, z jakich się wywodzili.

Opowiedz, że w 1892 r. w Paryżu doszło do powstania Polskiej Partii Socjalistycznej, na czoło której już rok później wysunął się Józef Piłsudski, pochodzący z Wileńszczyzny. Członkowie tej partii łączyli idee zachodnioeuropejskiego socjalizmu z dążeniami do niepodległości. Przekonywali robotników, że w ich interesie leży odzyskanie przez Polskę niepodległości.

Zjednoczenia ruchu robotniczego, w którym kwestia niepodległości miała być priorytetowa, pragnął także Ignacy Daszyński, współzałożyciel i lider Polskiej Partii Socjalno-Demokratycznej, działającej na terenie Galicji. Był on zwolennikiem przystępowania członków partii socjalistycznej do tworzonych polskich oddziałów paramilitarnych, które miały wziąć udział w zbliżającym się międzynarodowym konflikcie zbrojnym u boku Austro-Węgier.

Zwróć uwagę, że w 1893 r. krajowi działacze Ligi Polskiej, założonej w Szwajcarii przez Zygmunta Miłkowskiego, przemianowali ją na Ligę Narodową. Dużą rolę odgrywał w niej Roman Dmowski, który uznawał walkę o byt narodu za prawo społecznego rozwoju. Przypomnij młodzieży, że swą pozycję jako głównego ideologa endecji umacniał poprzez rozszerzanie działalności we wszystkich zaborach, głosząc głównie hasła antyniemieckie i antysemitowskie.

Na koniec podkreśl, że drogi do odzyskania niepodległej ojczyzny wytyczane były także poza Europą, m.in. w USA. Była to również zasługa wielkiego polityka, męża stanu, a zarazem wybitnego pianisty i kompozytora Jana Ignacego Paderewskiego.

2. Talk-show „Budowniczości niepodległej”

Zapowiedz uczniom i uczennicom, że wezmą udział w talk-show, którego gośćmi będą wskazani wcześniej ojcowie niepodległości. Zachęć młodzież do aktywnego udziału w tym wydarzeniu. Podkreśl, że jest to niejako spotkanie na żywo, więc ważną rolę odgrywać będą emocje.

Na początek wyświetl wszystkie cztery klipy filmowe o bohaterach talk-show – powinny stanowić punkt wyjścia do zadawania pytań. Następnie zaprosz liderów grup na przód sali. Oddaj głos parze osób, które poprowadzą dyskusję i pomogą w formułowaniu pytań.

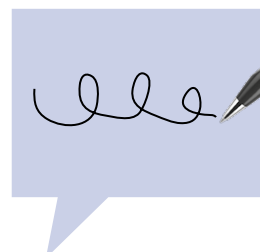
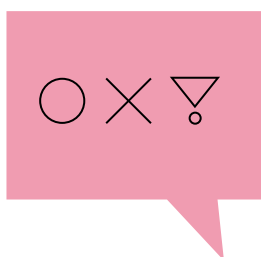
Pytanie może zadać każda osoba z klasy, ale do postaci spoza własnej grupy (nie można pytać swoich liderów). Jeśli postać będzie miała kłopot z udzieleniem odpowiedzi, może poprosić o pomoc doradców ze swojej grupy. W trakcie talk-show uczniowie i uczennice mogą wyszukiwać potrzebne informacje w Internecie.

3. Echa spotkania z budowniczymi niepodległej – dyskusja animowana)

Zbierz od uczniów i uczennic informacje, który z czterech polityków i działaczy niepodległościowych zrobił na nich największe wrażenie i którego z nich metody działania wydają im się najskuteczniejsze. Daj osobom tworzącym publiczność czas na spieranie się na argumenty. Animuj dyskusję i zadбай o właściwą formę wyrażania własnych poglądów i obrony własnego zdania. W przypadku uczniów ze szkoły podstawowej daj im czas na podzielenie się wrażeniami ze spotkania z politykiem, z którego działalnością mieli się zapoznać przed zajęciami.

4. Podsumowanie

Uczniowie i uczennice indywidualnie lub w parach wykonują zadanie z załącznika nr 6. Jego celem jest uświadomienie im, jak wiele aspektów i zagadnień łączy się z odzyskaniem niepodległości.

Józef Piłsudski

- notka biograficzna

Urodził się w Żuławie na Wileńszczyźnie 5 grudnia 1867 r. Jego ojciec był komisarzem Rządu Narodowego na Żmudzi w okresie powstania styczniowego. Jego matka pochodziła z ziemiańskiej rodziny Billewiczów. Jej wpływ na młodego „Ziuka” (tak czule nazywano Piłsudskiego w domu) był bardzo duży – tak kształtował się charakter przyszłego przywódcy.

We wczesnej młodości za udział w przygotowaniu zamachu na cara Piłsudski wraz z bratem i kolegami został zesłany na pięcioletni pobyt na Syberii. Po powrocie przeniósł się do Warszawy. Został jednym z założycieli Polskiej Partii Socjalistycznej i redagował „Robotnika” – jej organ prasowy. Kilukrotnie aresztowany ostatecznie trafił do Krakowa.

Podczas wojny japońsko-rosyjskiej (1904–1905) próbował namówić rząd japoński do udzielenia zgody na formowanie polskich oddziałów wojskowych do walki z Rosją. Nie zniechęcił się odmową rządu w Tokio. Tworzył drobne oddziały lotne na terenie Królestwa Polskiego, których zadaniem miało być organizowanie napadów na rosyjskie posterunki, wysadzanie mostów i przechwytywanie konwojów.

Te działania nie przyniosły jednak spodziewanych rezultatów. Wówczas Piłsudski doprowadził do powstania tajnej organizacji wojskowej Związek Walki Czynnej, której zadaniem miała być walka zbrojna z zaborcami – a w efekcie odzyskanie niepodległości. Po wybuchu pierwszej wojny światowej stanął na czele oddziałów strzeleckich. Był komendantem I Brygady Legionów Polskich. Stworzył także tajną Polską Organizację Wojskową.

Domagał się od rządu Niemiec i Austro-Węgier uznania państwa polskiego i utworzenia polskiego rządu. Jego reakcją na opieszale działania przywódców państw centralnych było wezwanie legionistów do odmowy złożenia przysięgi na wierność cesarzom obu tych mocarstw. W konsekwencji został osadzony w więzieniu w Magdeburgu. Pełen nadziei, ale też niepokojów, w listopadzie 1918 r. wrócił do Warszawy, gdzie najpierw uzyskał zwierzchnictwo i naczelne dowództwo nad podległym Wojskiem Polskim, a niedługo potem stanowisko Tymczasowego Naczelnika Państwa.

Roman Dmowski

- notka biograficzna

Urodził się 9 sierpnia 1864 r. w Warszawie. Jego ojciec był robotnikiem brukarskim na Pradze, następnie właścicielem niewielkiej firmy brukarskiej, a matka pochodziła z drobnej szlachty mazowieckiej. Ukończył stołeczne III Gimnazjum. W wieku 17 lat założył „Strażnicę” – tajną organizację uczniowską, której głównym zadaniem był opór przed rusyfikacją.

Studiował na Uniwersytecie Warszawskim, gdzie m.in. zaprzyjaźnił się ze Stefanem Żeromskim. W Warszawie współtworzył Ligę Narodową, a w 1903 r. wydał *Myśli nowoczesnego Polaka*, jedną z najważniejszych książek ideowych polskiego obozu narodowego.

Główne hasła Dmowskiego mówiły o konieczności odzyskania pełnej niepodległości. Z czasem Dmowski zaczął głosić hasła wrogości w stosunku do mniejszych narodów, łagodząc jednocześnie swoje opinie na temat Rosji, z którą szukał porozumienia. Dlatego podczas wojny japońsko-rosyjskiej odradzał rządowi w Tokio wsparcie dla powstania w Królestwie Kongresowym. Priorytetowa stała się dla niego walka świata słowiańskiego z germańskim.

W 1907 r. został posłem do rosyjskiej Dumy oraz prezesem Koła Polskiego w Petersburgu. Prowadził również działalność publicystyczną. Popierał utworzenie w 1915 r. Legionu Puławskiego, który walczył w wojnie u boku Rosjan. W trakcie pierwszej wojny światowej przeszedł od postulowania autonomii Polski w ramach Imperium Rosyjskiego do aktywnych działań na rzecz pełnej niepodległości. 15 sierpnia 1917 r. stanął na czele utworzonego w Paryżu Komitetu Narodowego Polski, aby reprezentować interesy polskie w państwach walczących z Niemcami w pierwszej wojnie światowej.

Komitet Narodowy Polski pod przewodnictwem Dmowskiego stał się namiastką polskiego rządu emigracyjnego i został uznany przez państwa ententy. Na paryskiej konferencji pokojowej domagał się przyłączenia do Polski Górnego Śląska i Gdańska. Wspólnie z Ignacym Paderewskim podpisał traktat wersalski.

Ignacy Daszyński

- notka biograficzna

Urodził się 26 października 1866 r. w Zbarażu. Pochodził ze średnio zamożnej rodziny szlacheckiej. Jego ojciec był urzędnikiem starostwa. Rodzice Daszyńskiego wspierali powstańców styczniowych, ostrzegając ich przed planowanymi rewizjami i kontrolami okolicznych zabudowań.

W 1888 r. dostał się na wydział filozoficzny Uniwersytetu Jagiellońskiego. Utrzymywał także kontakty ze środowiskami socjalistycznymi Krakowa, głównie za sprawą starszego brata Feliksa. Daszyński pragnął zjednoczenia ruchu robotniczego w Galicji. Zatrudnił się w redakcji czasopisma „Praca”. Działał też we Lwowie, gdzie założył stowarzyszenie oświatowe „Siła”.

W 1897 r. dostał się do parlamentu austriackiego z list socjaldemokratycznych. Był również radnym Krakowa. W czasie pierwszej wojny światowej działał w porozumieniu z Józefem Piłsudskim. W konflikcie popierał państwa centralne, mając nadzieję na powstanie monarchii austro-węgiersko-polskiej. Jednakże z czasem zaczął wspierać dążenia do pełnej niepodległości państwa polskiego. W październiku 1918 r. Daszyński i inni Polacy zasiadający w parlamencie austriackim uchwalili dokument, w którym złożyli deklarację, że uważają się od tej pory za obywateli polskich.

W nocy z 6 na 7 listopada 1918 r. Daszyński stanął na czele tymczasowego rządu Republiki Polskiej (rząd lubelski). W jego programie znalazły się m.in. postulaty równouprawnienia obywateli pod względem politycznym, wolności słowa, druku, zgromadzeń i prawa do strajków. W manifestie tego rządu zapowiedziano również ośmiogodzinny dzień pracy w przemyśle i handlu oraz deklarowano chęć przeprowadzenia nacjonalizacji kopalń i wielkiej własności ziemskiej. Przyszła Polska miała być demokratyczną republiką parlamentarną. 14 listopada 1918 r. rząd Daszyńskiego podporządkował się Józefowi Piłsudskiemu.

Ignacy Jan Paderewski

- notka biograficzna

Ignacy Jan Paderewski urodził się w Kuryłówce na Podolu w 1860 r. Matka zmarła kilka miesięcy po jego narodzinach. Jedynym opiekunem Ignacego i jego starszej siostry był ojciec – uczestnik powstania styczniowego, który za udział w nim odbył karę roku więzienia, a następnie zarabiał na życie jako administrator jednego z majątków na Podolu.

Paderewski od dzieciństwa przejawiał uzdolnienia muzyczne, grając na starym rodzinnym fortepianie. Przez pewien czas przebywał w Londynie, gdzie koncertował m.in. przed królową Wiktorią. Sytuacja finansowa zmusiła go do odbycia tournée po Stanach Zjednoczonych, które okazało się wielkim sukcesem. Zdecydował się zamieszkać w USA i zyskał tam ogromną popularność. Nazywano go „największym ze wszystkich”, „mistrzem”, „królem pianistów”, „czarodziejem klawiatury”.

Po wybuchu pierwszej wojny światowej zaczął prowadzić szeroko zakrojoną działalność dyplomatyczną na rzecz Polski i Polaków, wykorzystując swą popularność na Zachodzie. Paderewski zbierał m.in. fundusze na pomoc ofiarom wojny i był jednym ze współzałożycieli komitetów pomocy Polakom w Paryżu i Londynie. W 1915 r. wraz z Henrykiem Sienkiewiczem założył Szwajcarski Komitet Generalny Pomocy Ofiarom Wojny w Polsce.

W tym samym roku wyjechał do Stanów Zjednoczonych, gdzie kontynuował działalność polityczną. Aktywizował Polonię, aby wywodzący się z niej ochotnicy zasilili formowaną we Francji polską armię. W tym celu zorganizował ponad 300 wieców i spotkań połączonych z koncertami. Osobiście złożył na ręce prezydenta USA memoriał o potrzebie odbudowy państwa polskiego.

26 grudnia 1918 r. przybył do Poznania, czym wywołał ogromne poruszenie wśród miejscowych Polaków. Jego wizyta stała się impulsem do wybuchu zakończonego sukcesem powstania wielkopolskiego. Następnie udał się do Warszawy, gdzie podjął się roli mediatora pomiędzy Józefem Piłsudskim a obozem Romana Dmowskiego. Wraz z Dmowskim reprezentował Polskę na konferencji pokojowej w Paryżu, zakończonej podpisaniem traktatu wersalskiego.

Instrukcja dla prowadzących

talk-show historyczny „Budowniczości niepodległej”

1. Przywitajcie gości – ojców polskiej niepodległości.
2. Przywitajcie publiczność.
3. Podkreście fakt, że będziecie rozmawiać o odradzającej się polskiej niepodległości, o krętych i zawitych drogach do tego najważniejszego celu, jakim było odzyskanie polskiej państwowości, oraz o zasługach zaproszonych do programu gości.
4. Wyjaśnijcie zasady dyskusji:
 - a) Pytania zadaje publiczność. Chęć zadania pytania można zgłosić przez podniesienie ręki.
 - b) Jeśli nikt nie chce zadać pytania, skorzystajcie z przykładowych propozycji podanych poniżej.
 - c) Nie można zadawać pytań osobie, z którą pracowało się w grupie.
 - d) Każdy z gości może skorzystać z pomocy swojej grupy w udzielaniu odpowiedzi.
5. Możecie dopuścić do polemiki pomiędzy gośćmi programu i możecie też ją zakończyć.
6. Możecie przerwać wypowiedź gościa, jeśli będzie za długa lub nie na temat.
7. Dbajcie o płynność dyskusji, nie dopuszczajcie do długich momentów ciszy.
8. Pilnujcie czasu przeznaczonego na dyskusję.
9. Zadbajcie o dobry humor gości i publiczności.

Przykładowe pytania:

1. Jaki wpływ na pańską karierę polityczną i kierunek działań, jakie pan obrał, wywarł rodzinny dom?
2. Czym jest dla pana niepodległość?
3. Jak wspomina pan moment przywrócenia polskiej państwowości?
4. Z jakich działań własnych i reprezentowanego przez pana ugrupowania politycznego jest pan szczególnie dumny i dlaczego?
5. Czy jest jakieś wydarzenie, do którego z perspektywy lat podszedłby pan inaczej niż w tamtym czasie?
6. Czy pana zdaniem Polacy mogli wybić się na niepodległość już wcześniej, przed zakończeniem pierwszej wojny światowej?
7. Co każdy z panów przekazałby dziś młodzieży zebranej w naszym studiu jako swoiste motto na życie?
8. Jakie uczucia towarzyszyły panu w dniach, kiedy Polska wracała na mapę Europy po 123 latach niewoli?
9. Czy jest w pańskiej pamięci jakieś szczególne wydarzenie z tamtych dni, którym chciałby się pan z nami podzielić?
10. Jak ocenia pan postawę i podejście do tzw. sprawy polskiej ze strony przywódców państw biorących udział w Wielkiej Wojnie?
11. Co pana zdaniem było priorytetowym, koniecznym do zrealizowania celem dla państwa po odzyskaniu niepodległości?

Podsumowanie

Do słowa NIEPODLEGŁOŚĆ dopisz takie, które najlepiej oddają twoje rozumienie tego terminu. Każde z tych słów powinno zawierać literę z hasła NIEPODLEGŁOŚĆ, jak na przykładzie:

przykład													
	W									W			
N	I	E	P	O	D	L	E	G	Ł	O	Ś	Ć	
	A									K			
R										A			
A													

N I E P O D L E G Ł O Ś Ć